

Američki i britanski utjecaj na hrvatsku popularnu glazbu od 1960. do 1969.

Antolović, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:593992>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Odsjek za kulturalne studije

Mentor: doc. dr. sc. Vjeran Pavlaković

Završni rad:

Američki i britanski utjecaj na hrvatsku popularnu glazbu od 1960. do 1969.

U Rijeci, rujan 2016.

Studentica: Martina Antolović

Sažetak

Šezdesete godine prošlog stoljeća u Hrvatskoj, za početak razvoja popularne glazbene scene kakva nam je bliska još i danas bile su vrlo produktivne. S mnoštvom novih, još razvijajućih stilova koji su dolazili sa Zapada, točnije iz SAD-a i Velike Britanije, hrvatski glazbenici bili su pod neizbježnim utjecajem tih kreativnih sila. Mladima je privlačna ideja glazbenog izražavanja. Osnivani su mnogi novi bendovi, od kojih su se neki uspinjali i do prepoznatljivosti na nacionalnoj razini. Činili su vidljivu promjenu u odnosu na solo izvođače, nadalje i progres u odnosu na glazbeni stil i zvuk iz 1950-ih godina. U ovo vrijeme, naglo se krenulo razvijati potrošačko društvo koje je masovno konzumiralo, među ostalim, i popularnu glazbu. Pokrenuti su tjednici poput „Studija“ (1964.) koji je samo još i poticao euforiju koju je stvarao televizor (Duda, 2005.). Naravno, kroz ova sredstva, zapadna kultura s lakoćom prodire u hrvatske domove i najvažnije, na domaću glazbenu scenu.

Ključne riječi: popularna glazba, rock glazba, šezdesete, kultura

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Razrada teme.....	7
2.1. Svijet u šezdesetima	7
2.1.1. Hladni rat	7
2.1.2. Vijetnamski rat.....	7
2.1.3. Prosvjedi	7
2.1.4. Ubojstvo Johna F. Kennedyja	8
2.1.5. Ubojstvo Martina Luthera Kinga	8
2.2. Raymond Williams – kultura	8
2.3. Američka glazba 1960-ih	9
2.3.1. Woodstock.....	10
2.4. Britanska glazba 1960-ih	10
2.4.1. The Beatles	11
2.4.1.1. Beatlemanija.....	11
2.4.2. The Rolling Stones	12
2.5. Širenje i razvoj hrvatskog glazbenog djelovanja u 1960-ima	12
2.5.1. Lotosi	13
2.5.2. Bijele Strijele.....	13
2.5.3. Atomi	14
2.5.4. Crveni Korajli	14
2.5.5. Sjene	14
2.5.6. Mladi.....	14
2.5.7. Jutarnje zvijezde	14
2.5.8. Dinamiti	15
2.5.9. Roboti	15
2.5.10. Magneti	15
2.5.11. Elektroni	15
2.5.12. Uragani	16
2.5.13. Šigele	16
2.5.14. Ptice.....	16
2.6. Karlo Metikoš (Matt Collins).....	17
2.7. Glazba u tisku i na radiju	18
2.8. Eurovizija	19

3. Zaključak	21
4. Literatura	23
5. Izvori	24
6. Dokumentarni filmovi.....	25

1. Uvod

U ovome radu prvenstveno se opisuje mladenačka kultura i kako je ona u sklopu amerikanizacije i britanske invazije utjecala na glazbeno stvaralaštvo hrvatske, odnosno jugoslavenske mladeži šezdesetih godina.

Šezdesete godine prošloga stoljeća u svakom su slučaju prekretnica u kulturi. To desetljeće razdoblje je revolucija, studentskih pokreta, glazbenih preokreta i razvitka novih oblika kulture. Ovo je vrijeme kad su takozvani *babyboomeri* doživjeli svojevrsnu emancipaciju, a nova kultura je bila na neki način „ekskluzivna“ za mlađe generacije. Šezdesete predstavljaju specifično razdoblje začetka mladenačke buntovnosti i izražaja na gotovo svim područjima kulture. Na glazbenoj sceni pojavili su se novi, „svježiji“ izvođači, samo nekoliko godina prije stvoren je sasvim novi žanr glazbe (rock 'n' roll), a mladež je dobila svoje glazbene idole.

Malcolm Cowley piše: „Kao nezavisan promatrač zaključio sam da su [mladi] uistinu bili nešto novo na svijetu, prva „prava generacija“ – da posudim termin Scotta Fitzgeralda – od Izgubljene generacije 1920ih. „Prava generacija“ nešto je različito od jednostavne dobne skupine. Fitzgerald ju je definirao kao 'onu reakciju protiv očeva koja se događa otprilike tri puta u stoljeću'. „Odlikuje se“, rekao je, „skupinom ideja naslijeđenih u modificiranom obliku od odmetnika prijašnjih generacija; ako je prava generacija ima svoje vlastite vođe i glasnogovornike, i u svoju orbitu privlači rođene one tek prije ili tek poslije, čije su ideje neoprezno uredne i prkosne““ (Cowley, 1977).

Međutim, glazba nije sve za što se mladež interesirala: „Studenti diljem svijeta prosvjedovali su zbog upletenosti američke vojske u Vijetnamski rat (...). U središtima američkih gradova izbili su rasni nemiri, a pokret za građanska prava napustio je nenasilnu filozofiju kad su ga preuzeli radikalni ekstremisti. U Francuskoj se studentska pobuna u svibnju 1968. u Parizu stopila s općim štrajkom deset milijuna radnika, koji su tražili rušenje vlade Charlesa de Gaullea“ (Opačić, 2009:429).

Kao što je iznad napisano, šezdesete su burne, preokretne godine. Iznjedrile su mnogobrojna nova lica na području kulture i oblikovale svijet na način specifičan za to razdoblje. Prema Radini Vučetić „(...) šezdesete su bile desetljeće različitih „dominacija“. Njime su dominirale hladnoratovske i političke krize (...); novi fenomeni i pokreti (...);

popularna kultura i kultura mladih (rock 'n' roll, hippie pokret, (...), Woodstock, (...), Beatlesi...) (Vučetić, 2015:42)“

Glazbenici šezdesetih godina u Hrvatskoj donijeli su i usvojili novi zvuk sa Zapada i promijenili način na koji se glazba izvodi i sluša, ali to su napravili isključivo zbog glazbenog izražavanja što je i glavna teza ovoga rada. Glazba ovoga razdoblja u Hrvatskoj je pokrenula tadašnju mladež na do tada neviđene postupke u glazbenom smislu. Pokrenula je jedinstvenu kreativnost, trud i preokret u životu hrvatskih djevojaka i mladića kojima je, uz sve što se tada u svijetu događalo, bila potrebna svojevrsna distrakcija i nekakav „ispušni ventil“ kako bi svojim djelovanjem barem malo utjecali na svoju svakodnevnicu i učinili ju boljom. Međutim, domaći rokeri nisu bili previše usmjereni na političku stranu stvari, a i sami kažu kako je navodna ideologija tadašnje glazbe u Hrvatskoj bila više mitologizirana nego stvarna (Vrdoljak, 2015). Naši glazbenici isključivo su se neovisno od političkih događaja glazbeno izražavali, dok su više strani (američki i europski) studenti održavali prosvjede. Možda se domaćim glazbenicima tada pripisuju politička djelovanja jer su bili istaknuti i izražavali su se, ali istina je zapravo da su se politička djelovanja ostavila drugim ljudima. Na naše glazbenike utjecao je zvuk, glazba, mnogo više od politike i buntovništva koje se javljalo. „Usprkos nacionalizmu, koji šezdesetih počinje bujati u Jugoslaviji, popularna kultura nije poznavala republičke granice, niti je imala nacionalne predznake, te je odatle sagledavana u jugoslavenskom kontekstu“ (Vučetić, 2015:40).

2. Razrada teme

2.1. Svijet u šezdesetima

„Šezdesete izazivaju emocije kod onih koji su ih proživjeli, zatim kod onih koji se tada nisu još ni rodili, i kod onih za koje je to bilo zlatno doba, ali i kod onih koji smatraju da je to bio period sumraka morala, autoriteta i discipline“ (Vučetić, 2015:41). No, što se događalo u svijetu u šezdesetim godinama prošloga stoljeća? Kao najvažnije događaje u šezdesetim godinama koji su oblikovali moderni svijet istaknula bih Hladni rat, Vijetnamski rat, ubojstvo Martina Luthera Kinga i Johna Fitzgeralda Kennedyja, i studentske prosvjede.

2.1.1. Hladni rat

Hladni rat protezao se dugo prije i nakon šezdesetih godina, ali 1961. dogodio se jedan od najvažnijih događaja – sagrađen je Berlinski zid. Zid je dijelio Istočnu (Demokratsku Republiku) i Zapadnu (Saveznu Republiku) Njemačku i označavao podjelu snažnije nego gotovo bilo što drugo (Opačić, 2009). 1962. na Kubi izbjegnuto je potencijalno koban sukob između SSSR-a i SAD-a koji bi uključivao nuklearno oružje (Ibid.). Budući da su obje strane gomilale nuklearno oružje, „sklopljen je niz sporazuma o smanjenju naoružanja, ali razoružanje se nije smatralo mogućim“ (Opačić, 2009:407).

2.1.2. Vijetnamski rat

Vijetnamski rat odvijao se za vrijeme Hladnog rata. Od 1964. do njegovog svršetka 1973. godine, u njega su se uključili i Amerikanci kako bi pomogli „vojsci Južnog Vijetnama protiv Vietkonga, sjevernovijetnamskih komunista“ (Opačić, 2009:407). Rat je počeo napadom Sjevernog Vijetnama na Južni Vijetnam jer Sjeverni Vijetnam nije odobravao podjelu zemlje (umjesto podjele trebali su se održati skupni izbori za cijeli Vijetnam) koja se dogodila nakon što je tadašnji „američki predsjednik Dwight D. Eisenhower pomogao antikomunistu Ngou Dinh Diemu da osvoji vlast na namještenim izborima na jugu (...). Poslao [je] stotine [američkih] vojnih savjetnika da pomognu njegovoj vladi“ (Opačić, 2009:430). Sredinom šezdesetih, kad su prvi američki vojnici stigli u Južni Vijetnam, počeli su i proturatni prosvjedi u Americi (Opačić, 2009). Krajem šezdesetih, Amerikanci su pokrenuli pregovore za mir kako bi se povukli iz rata (Ibid.).

2.1.3. Prosvjedi

Uz proturatne prosvjede koji su se počeli održavati 1965. u SAD-u, 1968. događali su se i prosvjedi u Europi. Optimizam koji je vladao početkom 1960-ih opadao je jer je mladež bila frustrirana američkom upletenošću u Vijetnamski rat kao i rasizmom, a mladi u Francuskoj,

a kasnije i u drugim europskim državama koje su uključivale Jugoslaviju, odnosno Hrvatsku protestirali su zajedno s radnicima koji su bili u štrajku. Ovi prosvjedi održavani su radi slobode govora i ljudskih prava. „Jedan od globalnih fenomena šezdesetih je pobuna 1968., kao svojevrsni mit, simbol, i politički i kulturni fenomen. Ova planetarna pobuna imala je, međutim, lokalna obilježja – američki studenti su se borili za građansku jednakost i protiv rata u Vijetnamu, francuski protiv degolističkog režima, njemački su preispitali prošlost svojih očeva i njihovu ulogu u nacističkoj Njemačkoj, a španjolski su se borili protiv Francove diktature... Tresli su se kampusi u Milanu, Torinu, Berlinu, na Berkeleyju, Sorbonne, Ciudad de Mexico... po vrlo sličnim mehanizmima i manifestacijskim formama, ali, uglavnom, iz različitih razloga i s različitim porukama“ (Vučetić, 2015:43).

2.1.4. Ubojstvo Johna F. Kennedyja

John Fitzgerald Kennedy ubijen je 22. studenoga 1963. godine. Na njega je izvršen atentat u Dallas-u, a za njegovo ubojstvo osuđen je Lee Harvey Oswald, koji je nedugo zatim ubijen u zatvoru (Opačić, 2009.). Usred Hladnog rata, čak je i SSSR poslao svoga predstavnika na Kennedyjev pogreb (Ibid.). „Bez J. F. Kennedyja ispred Amerike je bila neizvjesna budućnost“ (Opačić, 2009:421).

2.1.5. Ubojstvo Martina Luthera Kinga

Martin Luther King posvetio se borbi za građanska prava koja ga je s vremenom koštala vlastitog života (Opačić, 2009.). Ubijen je 1968. godine u Memphisu, za njegovo ubojstvo osuđen je James Earl Ray, ali njegova krivnja nije dokazana (Ibid.). Kingova smrt potaknula je ironičan val nasilja i izgređa diljem zemlje (Ibid.).

Događaj koji je najviše utjecao na zapadnjačku glazbu tada, bio je Vijetnamski rat, pa su tako među najpoznatijima nastale pjesme poput „Give Peace A Chance“ koju je napisao John Lennon 1969., i Bob Dylanova Masters Of War iz 1963. godine (White, 2016). Ove pjesme vezane su i uz prosvjede koji su održavani za vrijeme Vijetnamskog rata.

2.2. Raymond Williams – kultura

Raymond Williams u svome tekstu „On High and Popular Culture“ kaže kako kultura „istovremeno implicira opći proces ljudskog razvoja i specifičnu organizaciju takvog razvoja u različitim društvima. Također implicira i cjelokupni način života ljudi i prakse i proizvode

intelektualnog rada i umjetnosti“ (Williams, 1974.). Smatram da je upravo ova pomutnja granice između visoke i popularne (niske) kulture upravo ono što vrlo dobro opisuje događanja u šezdesetim godinama. Uz konstantno stvaranje glazbe, odnosno umjetnosti, ona se i masovno širila, nije bila ekskluzivna za jedan sloj ljudi. Rekla bih da je ovo primjer popularne kulture koju Williams objašnjava kao „vrstu kulture koja je razvijena od strane ljudi ili većine ljudi kako bi izrazili svoja značenja i vrijednosti, preko običaja do rada“, ali i s elementima druge vrste koja je „razvijena od strane interne ili eksterne društvene grupe, i ugrađena u njih putem procesa represivne nametljivosti do komercijalnog zasićenja“ (Williams, 1974).

Pogled na razvoj kulture u 60-ima samo ovisi o tome kroz koju ćemo definiciju gledati na njega. Moguće je primijeniti mnoštvo definicija jer svatko ima drugačije viđenje toga razdoblja. Netko bi mogao reći kako je amerikanizacija „ugušila“ Europu nametnuvši svoj stil života, ali i Europa je svojedobno objeručke prihvaćala američku kulturu i način života. Nikada se ne bi smjeli ograničiti na jednu definiciju jer ih ima mnogo i većina ih se konstantno isprepliće. „Značenja i vrijednosti svih pojedinačnih naroda i kultura moraju se poštivati, bez prethodne selekcije univerzalnih vrijednosti, ako je sljedeća faza kontakta, interakcije i dinamičkih procesa slaganja ili neslaganja intelektualni konflikt, on, kao i konsenzus trebaju se provesti pod uvjetima jednakosti“ (Williams, 1974). Kako bi razumjeli i visoku i popularnu kulturu, moramo ih nastaviti konstantno proučavati, proučavati njihove proizvode i pristupati im kritički (Williams, 1974).

2.3. Američka glazba 1960-ih

Neke od najpoznatijih američkih bendova šezdesetih godina prošlog stoljeća, a čije su skladbe prepjevali i naši glazbenici, uključuju: „The Doors“, „The Beach Boys“, „The Monkees“, „The Mamas and the Papas“, „Jefferson Airplane“, i „Simon & Garfunkel“. Većina ovih bendova dosegla je popularnost koja ih čak i danas drži vrlo poznatim glazbenicima s popriličnom količinom utjecaja. U šezdesetima, ovi su bendovi, kao i naši glazbenici, tek počinjali svoje karijere i eksperimentirali sa svojim zvukom, da bi vrlo brzo našli formule koje su činile njihove skladbe zaraznima.

Ovo je također jedan od razloga zašto je toliko naših glazbenika radilo prepjeve skladbi ovih bendova. Prisutan je prepoznatljiv, *soulful*, zarazan zvuk koji je zvučao svjetski. Popularni

tek začeti žanrovi u Americi uključivali su motown/R&B, folk rock, psihodelični rock i klasičan rock, koji su se najviše i odražavali u bivšoj Jugoslaviji.

„The Doors“ su bili četveročlani vokalno-instrumentalni sastav koji je sa svojim djelovanjem počeo u Los Angelesu 1967. godine (The Doors, 2016.). Ovaj bend izmjenjivao je žanrove rocka, bluesa, jazza, i popa (Ibid.).

„The Beach Boys“ izmijenili su sveukupno sedam članova, a osnovani su 1961. godine (Wild). Sa svojim brojnim uspješnim hitovima, ovaj „prvi američki pop bend koji je napunio 50 godina“ ostavio je snažan utisak na američku, ali i svjetsku glazbenu povijest (Ibid.).

Ova dva benda najpoznatiji su američki pop-rock bendovi i zvuk naših glazbenika, uz onaj britanskih glazbenika, njima je najbliži.

2.3.1. Woodstock

Woodstock, trodnevni festival, održan je 1969. godine u američkoj državi New York (Rosenberg, 2016). Predstavljao je slobodu izražavanja, slobodu da ljudi budu ono što žele biti, da uživaju u glazbi i novom, *hippie* pokretu. Originalna ideja bila je organizirati rock festival kako bi se prikupili novci za izgradnju glazbenog studija, a organizirala su ga četiri mladića (Ibid.). Usprkos organizacijskim problemima, na festivalu se pojavilo preko 500,000 posjetitelja (Ibid.). Budući da je mnogo ljudi ušlo kroz rupe u ogradi, događaj je morao biti pretvoren u besplatnu atrakciju što je i privuklo tolike mase iz cijele zemlje (Ibid.). Događaj je uključivao mnogo golotinje, droge i blata (Ibid.). Iako je bio vrlo „*all over the place*“ festival, on do danas ostaje jedan od najvećih psihodeličnih festivala i ostaje jedan od najvećih simbola glazbe i kulture šezdesetih godina.

2.4. Britanska glazba 1960-ih

Smatram da su naši „električari“ ipak zvučali sličnije britanskim glazbenicima šezdesetih godina, nego li onim američkim. Možda je razlog za to to što je Velika Britanija ipak geografski bliža Hrvatskoj. Snimke, ako nisu prenošene preko radija, zacijelo su se lakše prenosile – različite ploče, „singlice“. U obzir ulazi i to da je Amerika zajedno s ostatkom Europe vršila utjecaj upravo i na Veliku Britaniju.

Vokalno-instrumentalni sastavi koji su proizvod britanske glazbene scene u šezdesetim godinama možda su najpoznatija imena kad se o glazbi priča u općenitom smislu. Oni su: „The

Beatles“, „The Who“, „The Rolling Stones“, „The Animals“, „Pink Floyd“, „Deep Purple“, „The Hollies“ i mnogi drugi.

2.4.1. The Beatles

Teško da ćemo ikad moći reći da je ijedan bend imao u povijesti priliku iskusiti količinu slave i biti fenomen u smislu u kojemu su to imali i bili „The Beatles“. S možda jednom od iznenađujuće najkratkotrajnijih karijera u povijesti glazbe, „Beatlesi“ su ostavili neizbrisiv trag, a sve to je počelo 1960. godine u Liverpoolu. Prema magazinu *Rolling Stone* „bili su jedna od najboljih stvari koja se dogodila u dvadesetom stoljeću, a kamo li u šezdesetima“ (Rolling Stone). Rekla bih da „Beatlesi“ označavaju popularnu kulturu po prvoj Williamssovoj definiciji tekstovima svojih pjesama, predstavljaju svoje vrijednosti, pjevajući većinom o ljubavi, ali pokazuju i *hint* druge definicije, odnosno, pred kraj njihove karijere već je došlo do nekakve zasićenosti, bili su previše eksponirani.

Ova slavna četvorka sastojala se od Johna Lennona, Paula McCartneyja (inače dvojca koji je napisao većinu skladbi ovog vokalno-instrumentalnog sastava), Georgea Harrisona, i Ringa Starra. U glazbenom i kulturalnom smislu bili su revolucionarni. Nikad nitko nije bio takav prije njih. Svi su pjevali, nosili su odjela i imali prepoznatljive frizure. Obožavateljice su ih pratile na svakom koraku, toliko da su konstantno trebali policijsku zaštitu (Rolling Stone). Zbog ovoga ni nije nikakvo iznenađenje da su imali mnogo imitatora, svi su htjeli biti kao oni, što je jedan od razloga zašto su i naši glazbenici prepjevali njihove pjesme.

2.4.1.1. Beatlemanija

Beatlemanija je prvotno značila obrnuti trend: mnogi europski bendovi početkom 60-ih godina prošlog stoljeća svirali su pod utjecajem američkih glazbenika koji su djelovali krajem 50-ih, poput Elvisa Presleya. Dolaskom *Beatlemanije*, Amerika je pod najvećim utjecajem britanskih glazbenika, odnosno „Beatlesa“ (Cooper, Lee Cooper u Ramet, Crnković; 2005). Međutim, „Beatlesa“ i *beatlemanije* ne bi bilo bez američkog rhythm'n'bluesa (...)“ (Vučetić, 2015:35).

Moglo bi se reći kako je Jugoslavija, odnosno Hrvatska prolazila kroz Beatlemaniju isto kad i „Beatlesi“ – već su bili formirani bendovi, a većina imitacija stranih bendova ostala je u prvoj polovici 60-ih godina; u isto vrijeme kad su se i „Beatlesi“ tek probijali na scenu. Hrvatska mladež paralelno je s „Beatlesima“ radila *covere* američkih i prijašnjih britanskih grupa. Čak su i „Roboti“, kao i „Beatlesi“, nastupali u Njemačkoj kako bi stekli iskustvo izvan vlastite zemlje. Međutim, osobe koje su igrale veliku ulogu u masovnom uspjehu „Beatlesa“ su svakako

George Martin, za razliku od manje iskusnih domaćih producenata i Brian Epstein (Perković, 2011).

2.4.2. The Rolling Stones

Uz „Beatlese“, međutim s nešto drugačijim zvukom, koegzistirali su i famozni „The Rolling Stonesi“. „U šezdesetima su se počeli nazivati „najvećim svjetskim rock & roll bandom“ i gotovo im nitko – čak ni tada – nije proturječio“ (Rolling Stone). Za razliku od „Beatlesa“, „Stonesi“ su imali nešto drugačiji imidž, ipak ne toliko uglađen, a i djelovati su počeli nešto kasnije, odnosno 1964. godine (Rolling Stone).

2.5. Širenje i razvoj hrvatskog glazbenog djelovanja u 1960-ima

Prema nađenim izvorima, u SFRJ, jedino Beograd se spominje kao centar gdje je rock postao „tihi saveznik socijalističkog društva“ (Vuković, 2013). Prema Rakoviću: „Rokenrol se samo jednom pojavio kao problem, i to u ideološkom smislu 1966. godine. Bilo je to u vezi s prepiranjima u Savezu komunista Jugoslavije između Kardeljeve i Rankovićeve struje. Rankovićeve struja je izgubila, te joj je pored svega napakovano i to da je bila „dobra s omladinom sklonom novim vrijednostima“, a najveća nova vrijednost omladine u to vrijeme bio je rokenrol“ (Vuković prema Raković, 2013).

Kao što sam ranije navela, hrvatski glazbenici ne koriste politiku kao tematiku, pogotovo jer su prvenstveno radili prepjeve, ali čak su i te pjesme bile jednostavno o međuljudskim odnosima kao na primjer „Oprosti Što Sam Opet Tu“ od „Bijelih Strijela“ koja je prepjev pjesme „Please Please Me“ od „The Beatlesa“.

Mnogi hrvatski bendovi u 1960-im godinama prošloga stoljeća bili su, među ostalim, ranije navedenim bendovima i pod vrlo jakim utjecajem britanskog benda „Cliff Richard & The Shadows“.

„Cliff Richard & The Shadows“ su britanski instrumentalni sastav koji je svoju karijeru započeo 1958. godine u Hertfordshireu, u Velikoj Britaniji. Budući da su do šezdesetih godina već zadobili impresivan *following*, nije čudo da su ih mnogi bendovi oponašali i pronalazili u njima uzore. Njihova instrumentalna skladba „Apache“ iz 1960. godine, postala je, uz još nekoliko skladbi, jedan od najboljih pokazatelja njihove glazbene evolucije, čiji su dio željeli biti i hrvatski bendovi u tim godinama. Čak su se i „Beatlesi“ u svojim ranim danima ugledali na „Cliff Richard-a i The Shadowse“.

Smatram kako je vrlo važno naglasiti kako je velika većina hrvatskih glazbenih vokalno-instrumentalnih sastava u '60-ima svirala takozvane *covere*, odnosno obrade pjesama američkih i britanskih bendova. „Posebna su stavka prepjevi, kao artefakt jednog vremena kad je engleski jezik bio egzotika i kad su vrsni tekstopisci ulagali poprilične napore da prenesu vokalizе, slogove i duh pjesme s originalnih na domaće snimke, ne bi li to imalo prizvuk 'svjetsko, a naše'. Neki čak i nisu prevodili“ (Tučkar, 2016.). Malo koji vokalno-instrumentalni ili većinom instrumentalni sastav je stekao popularnost kroz originalne skladbe. U nastavku navodim neke od hrvatskih bendova koji su spomenuti u knjizi Siniše Škarice „*Kad je rock bio mlad*“, a bili su osnivani pod utjecajem američke i britanske glazbe koja se također u to doba tek „probijala“ na scenu.

2.5.1. Lotosi

„Lotosi“ su bili glazbeni sastav osnovan u Županji 1962. godine. Članovi ovog sastava su: Stanislav Oršolić (solo gitara), Mladen Bischoff (ritam gitara), Željko Žarković (bas gitara), Kuzma Lončarević (vokal) i svirajući naizmjenice, Adam Pezer, Drago Mikolčić i Ilija Galović (bubnjevi). „Lotosi“ počinju s nastupima 1963. Iako je mnogo glazbenika sviralo slavnu „Apache“ samo je ovaj bend bio te sreće da uspiju sačuvati svoju snimku (Škarica, 2005). Budući da je većina skladbi „skidana“ s radija po sluhu, mnoge su bile pojednostavljene i ograničenih sredstava za svirku. Razilaze se 1967. godine kad ih, kao i većinu, u daljnjem radu sprječavaju pozivi u vojsku (Škarica, 2005).

2.5.2. Bijele Strijele

„Bijele Strijele“ (ili skraćeno: „Strijele“) osnovane su u Zagrebu također 1962. godine. Njihovi članovi su: Zlatko Savić (solo gitara), Zlatko Tretinjak (ritam gitara), Ivica Banfić (bas gitara), Dražen Susić (klavijature), Mario Škrinjarić (bubnjevi) i tri vokala: Ranko Bačić, Milan Gelb i Vladimir Rubčić. Sastav se pomalo mijenjao kroz godine djelovanja. Počinju s nastupima 1962. godine. Snimili su tri EP-a i tri singla. Neki od snimljenih instrumentala uključivali su: „Walk Don't Run“ „Venturesa“, i „Wonderful Land“ izvorno od „Shadowsa“ (Škarica, 2005). „Pjesmu *Lađica*, odnosno *Lodka*, poznatog ruskog kompozitora Vladimira Sjedoja, autora svjetski popularne *Podmoskovske večeri*, snimili su istodobno kao instrumentalni dodatak drugom, redovnom EP-u. *Lodka* je specijalno skladana za Bijele strijele, kao plod Rusova oduševljenja zvukom električnih gitara, nakon što ih je čuo na terasi opatijskog hotela Zagreb za njihova prvog velikog angažmana u ljeto 1962.“ (Škarica, 2005:79). Mnogi od njihovih vršnjaka i sugrađana koji su također bili u ovdje navedenim bendovima, „Bijele Strijele“

označavaju kao svojevrsan sam početak rokenrol bendovskog pokreta, kao „preteču“ takve glazbe na našim prostorima (Vrdoljak, 2015).

2.5.3. Atomi

Osnovane u Zagrebu, 1962., „Atome“ su činili: Darko Brozović (solo gitara), Miro Wohlfart (ritam gitara), Mišo Zozolly (bas gitara) i Josip Pepi Dajčman (bubnjevi). Kao i mnogi, skidali su skladbe usporavajući brzinu okretaja ploče na gramofonu ili s radija. Također, svirali su pjesme, naravno, „Shadowsa“. „Atomi“ su svirali do 1963. godine, s tim da su još jedan televizijski nastup odradili 1965. godine (Škarica, 2005).

2.5.4. Crveni Koralji

Prethodno „Crveni Đavoli“, ovaj bend osnovan je 1962. u Zagrebu. Činili su ga: Miro Lukačić (solo gitara), Rudolf Šimunec (ritam gitara), Dino Krog Sarajlić (bas gitara), Josip Badrić Medo (bubnjevi), i Boris Babarović ma vokalu. U ovom bendu pojavljivalo se još mnogo imena. Bend je od 1967. aktivan i danas pod vodstvom Mire Lukačića i Borisa Babarovića. Uz neizostavan utjecaj „Shadowsa“, „Crveni Koralji“ stekli su popularnost (kao jedni od rijetkih) i kroz originalne skladbe (Škarica, 2005).

2.5.5. Sjene

„Sjene“ su osnovane nešto ranije nego prethodni sastavi, 1961. godine, također u Zagrebu. Članovi „Sjena“ bili su: Igor Lepčin (solo gitara), njegov brat Marijan (vokal, ritam gitara, Guido Špigelski (gitara), Jospa Rešetić (klavir), Marijan Hippenreiter (bas gitara), Marijan Perčinić (bubnjevi) i Saša Vukašinić (ritam gitara). Od njih, opstale su tri snimke, jedan *cover* i dvije originalne skladbe. Razišli su se na početku 1964. godine (Škarica, 2005).

2.5.6. Mladi

„Mladi“, također osnovani u Zagrebu 1962. godine, uključivali su: Željka Kovačevića Pesa (solo gitara), Krešimira Radića (bas gitara), Branka Pečkaja (ritam gitara), Brane Živkovića (glasovir), Predraga Drezge (bubnjevi), i Željka Čupčića i Mislava Gorete kao vokalnih solista. 1963. umjesto Brane Živkovića dolazi Walter Neugebauer. Na njih kao i na mnoge utječu „Shadowsi“, ali i američka grupa „Chantays“ te „Beatlesi“ i „Rolling Stonesi“. 1964. i 1966. godine nastupaju u Njemačkoj, a iste te godine se i razilaze (Škarica, 2005).

2.5.7. Jutarnje zvijezde

Još jedna grupa osnovana u Zagrebu 1962. godine, u svome sastavu je imala: Dragu Mlinareca (ritam gitara), Mišu Tatalovića (bas gitara), Vojku Sabolovića (solo gitara), i Ranku

Balena na bubnjevima. Također, kao i kod mnogih, dolazi do nekih izmjena članova kroz djelovanje benda. Sastav se držao na okupu do 1966. godine (Škarica, 2005).

2.5.8. Dinamiti

Nešto kasnije od ostalih, nakon nekoliko promjena imena grupe, 1964. godine u Osijeku, osnovani su „Dinamiti“. Sastav ovog benda činili su: Krunoslav Kićo Slabinac (vokal, gitara), Antun Nikolić Tuca (solo gitara), Alberto Krasnić (bas gitara), Vladimir Lazić (klavijature) i dvojica bubnjara: Ratko Divjak nakon Miroslava Šaranovića, koji je bio u originalnoj postavi. Najpoznatiji član ovog benda, Krunoslav Kićo Slabinac, s njima je bio do 1967. godine. Kombinacijom vokalnih i instrumentalnih skladbi, bend je eksperimentirao sa zvukom bossa nove i soul-jazz-a. Kroz promjene postave, bend se razilazi 1969. godine (Škarica, 2005).

2.5.9. Roboti

U Zagrebu, 1961. godine, u originalnoj postavi kao „Roboti“, skupili su se: Ivica Čokalj (solo gitara), Mladen Hajčić (ritam gitara), Vasilj Čapljinški (bas gitara), Željko Žunec (klavir), Ivica Gospodarić na bubnjevima i Ivica Čižmek kao vokal (Škarica, 2005). Od do sada navedenih, „Roboti“ su svakako jedni od bendova s najdužom karijerom. Mijenjali su postavu, mijenjali su i ime, i održali se čak do 1979. godine (Ibid.).

2.5.10. Magneti

Nešto južnije, u Šibeniku, 1962. osnovani su „Magneti“. Originalna postava sastojala se od: Siniše Škarice (solo gitara), Berislava Baranovića (ritam gitara), Đorđa Nikolajevića (bas gitara), Nenada Vukmana na bubnjevima i Branka Vudraga koji je svirao glasovir i orgulje. Većinom su snimali instrumentale, kao i većina bendova u to vrijeme. Od 1963. skladbama su pridružili vokale. Obrađivali su, naravno, „Shadowse“, ali i „The Spotnicks“, među ostalima (Škarica, 2005).

2.5.11. Elektoni

Karlovčani „Elektoni“ osnovani su 1961. godine. U sastavu su bili: Jurica Grosinger (solo gitara), Ivica Bičanić (bas gitara), Branko Spudić (bubnjevi), Miro Stern (ritam gitara), Marijan Klobučar na klavijaturama i Božidar Božek (tenor saksofon). Snimke koje su ostale iza njih snimljene su vrlo rano u razdoblju njihova djelovanja. Razišli su se 1973. godine (Škarica, 2005).

2.5.12. Uragani

Na kraju, dolazimo do Riječana koji su 1961. osnovali „Uragane“. Iza njih u zvukovnom obliku nije ostalo mnogo. Sastav su činili: Dario Ottaviani, Milan Marčan (gitare), Marijan Peharda (glasovir) i Ratko Šiglič (bubnjevi). Nedugo nakon prvog nastupa, pridružuju im se još dva člana. Uz obrade, izvode i originalne pjesme. Kroz djelovanje benda, sastav se mijenjao nekoliko puta, a razili su se 1972. godine (Škarica, 2005).

Mnogi od ovih sastava u svojim počecima sami su izrađivali svoje električne gitare jer famozni Fender je bio viđen samo na televiziji i nije ga bilo nimalo jednostavno nabaviti, a isti slučaj bio je i s pojačalima (Vrdoljak, 2015). Neki su čak kupovali izrađene gitare od Krunoslava Kiće Slabinca, a vokalno-instrumentalni sastavi su međusobno i izmjenjivali nacрте i pomagali si u izradi gitara i pojačala (Ibid.).

Iznad navedeni (vokalno) instrumentalni sastavi osnivani su u razdoblju od 1960. do 1965. godine. U Zagrebu se nešto kasnije probilo i nekoliko ženskih sastava, a neki od njih su:

2.5.13. Šigele

Osnovane 1964. godine, „Šigele“ su činile: Jagoda Martinčević, Nela Dupelj Gruden, Ruža Ruić, Zlata Sučić i Goranka Šestić Gregorin. U ovom sastavu, kao i u sastavu Ptice, sve članice su pjevale. Bile su na okupu do 1967. godine (Škarica, 2005).

2.5.14. Ptice

Osnovane 1965., „Ptice“ su činile: Ljerka Staudacher, Maja Gorše Mihaljević, Mirna Aljinović i Mirjana Vukelić Nguyen. Kroz svoje djelovanje, kao i mnogi sastavi, mijenjale su postavu, a na okupu su bile do 1968. godine. Zanimljivo je da su se članice ponovno okupile u '90-ima i djeluju do danas (Škarica, 2005).

Vjerojatno jedno od široj publici najpoznatijih imena koje je započelo karijeru u 1960-im godinama je Josipa Lisac. Josipa je počela nastupati kao dijete 1960. godine u Zboru HRT-a. Pjevala je u grupama „O'Hara“ i „Zlatni Akordi“. Do kraja 60-ih godina već postaje dobro poznato ime s prepoznatljivim glasom. Svoj put je nastavila uz Karla Metikoša koji je kasnije skladao za nju (Škarica, 2005). Djeluje i danas i moglo bi se reći da je jedna od ikona hrvatske glazbe. U jednom intervjuu rekla je kako je nostalgična za glazbom šezdesetih: „Htjela bih se vratiti još ranije, na šezdesete, pa to su bile pjesme. Bila su razno razna stanja, čak neka

psihodelija i to mi se dopalo, ta neka emocionalna stanja, kao mentalni sklopovi su se tako mijenjali, bili drugačiji i jasno da se to sve s vremenom mijenja“ (Devčić prema Lisac, 2014).

Karlo Metikoš, odnosno Matt Collins, u 60-ima je boravio i djelovao u Francuskoj. Primjećen od strane Phillips Recordsa, bio je u grupi Double Six of Paris. Sredinom 60-ih vratio se u Jugoslaviju. Sa svojim bendom nastupao je i u Sovjetskom savezu. U drugoj polovici 60-ih bio je na turneji na Mediteranu, u Aziji i u Africi. Metikoš je umro 1991. godine (Schossberger).

Još neke od poznatijih hrvatskih grupa koje navodi Siniša Škarica, a koje su djelovale većinom u drugoj polovici 1960-ih godina su: „Zlatni Akordi“, „Grupa 220“, „Mi“, (zagrebački) „Delfini“, „Roboti“ – „Five Up“ – „Wheels Of Fire“.

„Zlatni Akordi“ i „Grupa 220“ primjeri su kako su izvedbe na srpsko-hrvatskom jeziku „bolje prolazile“ kod publike na *live* nastupu od onih na engleskom jeziku (Škarica, 2005). Prvi domaći LP vokalno-instrumentalnog sastava „Grupa 220“ dao je ostalima primjer i ohrabrio ih kako bi i oni krenuli stopama autorskog rocka (Vrdoljak, 2015). Iako osnovani u prvoj polovici 60-ih, prvi nastup zagrebačkih „Delfina“ i prva ploča ugledali su svijetlo dana tek 1966. i 1967. godine, nakon nekoliko izmjena postave benda (Škarica, 2005). Nakon povratka iz Austrije, „Roboti“ objavljuju *cover* koji je u originalu izveo njemački roker, a koji su kasnije preuzeli i neki bendovi nakon njih: „Mramor, kamen i željezo“ (Marmor, Stein und Eisen bicht). Prije nego što pođu u Italiju, promijenit će ime u „Five Up“, a 1968. krenut će ponovno u Njemačku i postati trio „Wheels Of Fire“ i nastaviti djelovanje tek do 1969. godine (Škarica, 2005). Grupa „Mi“, osnovana je u Zagrebu 1966. kao posljedica rastanka „Magneta“. 1971. ponovno su se rastali zbog raznih razloga, ali od 2001. djeluju rekreativno (Škarica, 2005).

2.6. Karlo Metikoš (Matt Collins)

Jedno od najpoznatijih imena među solo izvođačima (iako su i njega naizmjenice pratili bendovi) u šezdesetim godinama prošloga stoljeća svakako je Karlo Metikoš, odnosno Matt Collins. „1959. godine sa svojim je prijateljima osnovao svoj vokalno-instrumentalni sastav „Regal“, (...) na [nastupima sastava] upoznao je više francuskih turista koji su mu preporučili da pokuša sreću u Francuskoj (...) (Barikada, 2005).

Počeci u Parizu nisu bili nimalo laki, a Metikoš je neko vrijeme bio i beskućnik (Ibid.). Svoj „*breakthrough*“ u Francuskoj dobio je nastupajući u američkim vojnim bazama. Nakon što ga je angažirala tvrtka „Barclay“, potpisao je i ugovor s tvrtkom „Philips“ i zatim održavao turneje, među ostalim zemljama, i u Zemljama bivše Jugoslavije da bi početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća upoznao svoju muziku i „ljubav svog života“ – Josipu Lisac (Ibid.). Nakon šezdesetih godina skladao je gotovo isključivo samo za Josipu, a čak je skladao i dvije rock opere – „Grička vještica“ i „Gubec beg“ (Barikada, 2005). Metikoš je umro 1991. godine.

2.7. Glazba u tisku i na radiju

Kao što se može vidjeti iz različitih primjeraka časopisa „Studija“ i „Plavog vjesnika“ američka i britanska invazija (ako bi se uopće tako tada mogla nazvati) nije bila osobito dobrodošla. Glazbenici, bilo solo izvođači ili bendovi, bili su pogrdno oslovljavani čupavcima, neurednima... i sličnim pridjevima (Dukić, 1996). Medijska slika nije bila tako lijepa kao što bi možda neki ljudi mislili. Dok je hrvatska, odnosno jugoslavenska mladež objeručke prihvaćala svojevrstu glazbenu revoluciju, strana u Hrvatskoj odgovorna za izvještavanje o glazbenim događajima nije bila toliko oduševljena. No, čini se da je u Beogradu došlo do preokreta: „(...) da je partija slušala svoj podmladak, Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ), koji je u izvještaju iz 1963. godine tvrdio da treba osuditi pjevanje rokenrola i tvista na valovima Radio Beograda, historija bi možda pošla i drugim tokom. Ali, neko lucidniji i politički iskusniji iz vrha partije uzeo je olovku i svojom rukom napisao: zahvaliti, a ne protiv. To je prvi dokument koji pokazuje zaokret Komunističke partije ka rokenrolu“ (Dukić, 2012).

Glavni fokus u glazbenom smislu, u Hrvatskoj i u svijetu, u šezdesetima je bio na „električarima“: „Naziv „električari“ označavao je skupinu inozemnih (a potom i domaćih) glazbenika s pretežito električnim instrumentima i nema ga u stranoj terminologiji (svojstven je isključivo našim prostorima). Klasična postava vokalno-instrumentalnog sastava bila je četvorka: električne solo, ritam i bas gitara, te bubnjevi, sa ili bez dodatnih pjevača“ (Dukić, 1996:332).

U početnom dijelu svoga članka, Dukić se osvrće na članak, odnosno feljton objavljen u tjedniku „Studio“, a kojega je napisao Antun Vrdoljak, o najpoznatijoj liverpulske četvorci, „Beatlesima“. Ovaj članak napisan je 1964. godine, a pogled na „Beatlese“ koji on pruža je vrlo skeptičan prema njima, jer su opisani kao „nova ludost trulog zapada“ (Dukić, 1996:332).

Na našim prostorima, prvi „električari“ počeli su se osnivati od 1961. do 1965. godine, a najviše ih je bilo u Zagrebu, Rijeci i Splitu (Dukić, 1996). Ranije u radu izdvojila sam neke od najpoznatijih vokalno-instrumentalnih sastava šezdesetih godina. Za razliku od „Studija“ i osvrta na „Beatlese“, „Plavi vjesnik“ među prvima izvještava o domaćim „električarima“ i o njima piše u pozitivnom tonu, kao o „dobrim učenicima i uzornim omladincima“ (Dukić, 1996:339). Pisali su o „Kristalima“, „Bijelim Strijelama“, „Atomima“. Ističu se njihova postignuća i izvan onih glazbenih, ali na njih se ipak gleda kao na nešto „prolazno“ (Dukić, 1996).

„Ritam“ je također izvještavao o domaćim „električarima“, ali gotovo nikad to ne bi bio ozbiljan izvještaj, uvijek se izvještavalo s notom kritičizma. Kritiziralo se gotovo sve, od glazbe i odjeće do jezika na kojemu se pjesme izvode, a čak su i frizure bile na meti (Vrdoljak, 2015.).

Najpoznatija radio postaja koju je mladež šezdesetih slušala i s koje se „skidala“ svaka nota bio je Radio Luxembourg. Društvo u šezdesetima doživjelo je poratni porast potrošnje, ali Jugoslavija je bila svojevrsna iznimka u tome (Duda, 2005.). Možda su baš zato naši glazbenici bili vrlo inovativni, pogotovo kad je riječ o stvaranju vlastitih instrumenata. Zajednička gotovo cijeloj Europi bila je težnja 'američkom snu' koju su Amerikanci znali iskoristiti (Duda, 2005.). „...od druge polovice 20. stoljeća, sve češće se, u američkoj propagandi, lansiraju slike Amerike kao zemlje neograničenih mogućnosti, sa superiornom tehnologijom, s lagodnom svakodnevicom, s popularnom kulturom dostupnom svima, i kao zemlje u kojoj je za njezine građane američki san java. Naročito od šezdesetih, svijetu se nametala slika mladosti, slobode i visoke kvalitete američkog načina života“ (Vučetić, 2015:30).

2.8. Eurovizija

Za vrijeme 60-ih godina prošloga stoljeća, Hrvatska se na Euroviziji predstavljala unutar Jugoslavije. „Eurovizija je počela s prikazivanjem 1956. godine kao manifestacija kulturalne suradnje među zapadnoeuropskim zemljama koje su u to vrijeme poduzimale prve korake prema suvremenoj ekonomskoj i političkoj integraciji“ (Vuletić u Luthar i Pušnik, 2010:122). „Na njegovom početku, cilj natjecanja bio je „stimulirati proizvodnju originalnih, visokokvalitetnih pjesama u polju popularne glazbe ohrabrujući natjecateljski duh između autora i skladatelja kroz međunarodnu usporedbu njihovih djela““ (Vuletić u Luthar i Pušnik prema Kennedy O'Connor, 2010:122). Za razliku od danas, Eurovizija je u ranim godinama iza svog začetka zapravo djelovala prema svojim originalnim ciljevima i imala je mnogo veće

značenje. U 60-ima, Jugoslavija je bila „jedina socijalistička, slavenska i istočnoeuropska zemlja koja je sudjelovala na Euroviziji za vrijeme Hladnog rata“ (Vuletić u Luthar i Pušnik, 2010:122). Ovime se Jugoslavija mogla pokazati u modernom liberalnom svijetlu i izdvojiti se od ostatka istočne Europe (Vuletić u Luthar i Pušnik, 2010). Može se reći kako je Eurovizija predstavljala svojevrsan temelj na kojemu će se suditi o Jugoslaviji kao o razvijenoj, modernoj zemlji. Također, Eurovizija je igrala veliku ulogu u promociji turizma Jugoslavije i u njezinom razvoju industrije popularne glazbe (Ibid).

Kao potencijalno najvažniji čimbenik tadašnje veličine i važnosti Eurovizije, Vuletić navodi činjenicu da su se zbog gledanja ovog natjecanja redovito okupljale obitelji i prijatelji pred male ekrane kako bi ga pratili (Ibid). „Eurovizija im je bila privlačna jer je imala status zapadnjačkog proizvoda, a zato što je Zapad bio taj koji je inicirao najatraktivnije globalne trendove u popularnoj glazbi tijekom Hladnog rata. ...Ovisili su o zapadnoeuropskoj procjeni Jugoslavije na Euroviziji kako bi oblikovali sliku svoje zemlje u inozemstvu kao i svoje vlastite kulturalne i političke identitete, budući da bi zapadnjačka potvrda razvoja jugoslavenske popularne glazbe kroz uspjeh natjecanja mogla potvrditi koliko je Jugoslavija postala moderna, imućna, čak i pomodna“ (Vuletić u Luthar i Pušnik, 2010:123).

Iako je Jugoslavija u 60-ima bila kohezivna iznutra i projicirala prestiž izvana, to se nije odražavalo na rezultatima koje je zemlja postizala na Euroviziji. Ovo razdoblje bilo je ispunjeno konstantnim nastojanjima da budemo poput Zapada i sumnjama da ćemo to ikad zapravo biti. „...jugoslavenske kulturalne i političke elite – uključujući umjetnike, skladatelje, tekstopisce, novinare, stranačke dužnosnike i predstavnike radijskih i televizijskih postaja i diskografskih kuća – potraživale su kulturalnu razmjenu sa Zapadom, ali u isto vrijeme se pitale prihvaća li ih on pod jednakim uvjetima; pokušavale su oponašati zapadnjačke trendove popularne kulture, ali pritom su bile kritične prema „kapitalističkim porocima“ koji su ih pratili; nastojale su koristiti zapadnjačke stilove popularne glazbe kako bi promovirali modernu sliku Jugoslavija, ali su također preispitivali koliko su s njima bili u toku i je li bilo prikladno za domaću varijantu da inkorporira tradicionalne elemente“ (Vuletić u Luthar i Pušnik, 2010:123, 124).

3. Zaključak

Glavna teza ovoga rada bila je prikazati kako je hrvatska mladež pod utjecajem Amerike i Velike Britanije unaprijedila svoje glazbeno znanje i vještine i unatoč političkim događanjima, zadržala se samo na tome. Ovo sam nastojala prikazati kroz pregled općenitih, političkih događanja u šezdesetima, ali uglavnom kroz glazbene pokrete i progrese. Navela sam najvažnije iz američke i britanske glazbene kulture, a zatim sam se osvrnula na hrvatske bendove i na to kako su oni usvojili ono što su američki i britanski bendovi proizvodili. Također sam se osvrnula na neka od najvažnijih imena tadašnje glazbene scene u Hrvatskoj, a isto tako i na to kako je ista ta scena bila prikazana u medijima, odnosno u tisku i na radiju. Pred kraj sam kratko prenijela i osvrnula se na pregled Eurovizije i na to kako je bivša Jugoslavija bila prikazana u očima svijeta i što je to natjecanje učinilo za naše prostore. Na samom kraju, kratko sam se osvrnula na viđenje kulture prema Raymondu Williamsu i pokušala unutar toga osvrta prikazati pogled na kulturu i glazbu šezdesetih godina prošloga stoljeća.

Šezdesete godine prošloga stoljeća u Hrvatskoj su donijele val glazbenih promjena kroz utjecaj amerikanizacije svijeta, a prvenstveno Europe. I sama Velika Britanija je spadala pod taj utjecaj. Mladež u to doba je osjetno napravila progres u svome glazbenom izražavanju budući da je velikoj većini njih najbitnija stvar bila stvarati glazbu i upijati novopridošle žanrove i cjelokupnu kulturu koju su oni utjelovljavali. Šezdesete su označile niz transformacija i preokreta u svijetu, značajnih događaja, što s političke, što s kulturne strane.

No, mladi glazbenici u Hrvatskoj dali su do znanja da se ne žele uplitati ni u što osim u glazbu. Nisu bili pretjerano zainteresirani za političke propagande, iako se na mnogo mjesta govorilo upravo suprotno. Utjecaji Velike Britanije i Amerike bili su isključivo u obliku glazbe, što su hrvatski glazbenici toga desetljeća i sami rekli. Hrvatska mladež objeručke je prihvatila glazbeni pokret, amerikanizaciju i britansku invaziju i učinila ih svojim – glazbom bez izraženog pobunjeničkog duha za razliku od Zapada. One su u njima potaknule kreativnost, inovativnost i želju za stvaranjem vlastitog materijala, čak i fizičkog, sami su gradili svoje električne gitare i pojačala i izmjenjivali nacрте i međusobno si pomagali. Ploče su stizale najviše putem obalnih gradova (Rijeke i Splita), zbog povezanosti morem (Vrdoljak, 2015). Naravno, možda najvažniji put do prepjeva bio je i „skidanje“ glazbe, najviše s popularnog Radio Luxembourgа, notu po notu (Ibid.).

Smatram da su šezdesete do danas jedno od svakako najproduktivnijih desetljeća u kulturnome (glazbenom) smislu, i da ga gotovo nijedno drugo ne može nadmašiti u visoko postavljenim standardima glazbene revolucije. Bilo je to vrijeme pokreta za slobodu, za glazbu, izražajnost, kulturu i jednakost. To su dokazali i tada prvi put održavani festivali. Usprkos svim politički nedaćama, rasizmu, nejednakosti u građanskim pravima, najmlađe generacije uspjele su se izboriti za sebe, svaka na svoj način. Kreativnost se probila više nego ikad prije i mladež ju je iskoristila najbolje kako je znala, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Slijedili su primjere jedni drugih i uspjeli u tome da se šezdesete godine zapamte kao one s najsnažnijim pokretima i glazbom s najviše utjecaja koja je živa i danas.

4. Literatura:

2009. „Hladni rat“. U *Povijest – velika ilustrirana enciklopedija*. Opačić, ur. Zagreb: Mozaik – Grupa Mladinska Knjiga, 406-407.
2009. „Kennedyjeva smrt“. U *Povijest – velika ilustrirana enciklopedija*. Opačić, ur. Zagreb: Mozaik – Grupa Mladinska Knjiga, 420-421.
2009. „Martin Luther King“. U *Povijest – velika ilustrirana enciklopedija*. Opačić, ur. Zagreb: Mozaik – Grupa Mladinska Knjiga, 432-433.
2009. „Šezdesete“. U *Povijest – velika ilustrirana enciklopedija*. Opačić, ur. Zagreb: Mozaik – Grupa Mladinska Knjiga, 428-429.
2009. „Vijetnamski rat“. U *Povijest – velika ilustrirana enciklopedija*. Opačić, ur. Zagreb: Mozaik – Grupa Mladinska Knjiga, 430-431.
- Duda, Igor. 2005. *U potrazi za blagostanjem. O povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih*. Zagreb: Srednja Europa.
- Dukić, Ivan. 1996. „Studio“ i „Plavi vjesnik“ – pogled na istraživanja prodora i utjecaja zapadne popularne kulture u Hrvatsku (1963.-1965.). *Radovi : Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Vol. 29. 1: 331-348.
- Lee Cooper, B.; Cooper, Laura E.. 2003. „Popular Music Interchanges between the United States and Britain, 1943-1967“. U *Kazaaam! Splat! Ploof!: The American Impact on European Popular Culture since 1945*. Crnković; Ramet, ur. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 74.
- Perković, Ante. 2011. *Sedma republika: Pop kultura u YU raspadu*. Zagreb: Novi Liber.
- Škarica, Siniša. 2005. *Kad je rock bio mlad: Priča s istočne strane (1956.-1970.)*. Zagreb: VBZ.
- Vučetić, Radina. 2015. *Koka-kola socijalizam*. Beograd: Službeni glasnik.
- Vuletić, Dean. 2010. „European Sounds, Yugoslav Visions: Performing Yugoslavia at the Eurovision Song Contest“. u *Remembering Utopia: The Culture of Everyday Life in Socialist Yugoslavia*. Luthar; Pušnik, ur. Washington, DC: New Academia Publishing, 121-144.

5. Izvori:

2016. „Biografija: Odrastanje uz glazbu – djetinjstvo i mladost“. *Josipa Lisac*. <http://www.josipalisac.com/odrastanje-uz-glazbu/> (zadnje posjećeno 15. lipnja 2016.)
2016. „Music Played in the 1960's“. *The People History*. <http://www.thepeoplehistory.com/60smusic.html> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)
2016. „Roboti“. *Discogs*. <https://www.discogs.com/artist/787064-Roboti> (zadnje posjećeno 14. lipnja 2016.)
2016. „The Band“. *The Doors*. <http://www.thedoors.com/the-band> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)
- Cowley, Malcolm. 1977. „The 60's“. *New Republic*. <https://newrepublic.com/article/91938/the-60s> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)
- Devčić, Matej. 2014. „Josipa Lisac: "Brkovi su rock da se smrzneš"“. *Muzika.hr*. <http://www.muzika.hr/clanak/48985/interview/josipa-lisac-brkovi-su-rock-da-se-smrznesh.aspx> (zadnje posjećeno 10. rujna 2016.)
- Dukić, Marija. 2012. Rokenrol i komunizam u SFRJ: Električarski sastavi Bez želje za promenom sveta“. *Preko ramena*. <http://www.prekoramena.com/t.item.468/rokenrol-i-komunizam-u-SFRJ-elektricarSKI-sastavi.html> (zadnje posjećeno 13. rujna 2016.)
- Eder, Bruce. 2016. „The Shadows: Biography“. *AllMusic*. <http://www.allmusic.com/artist/the-shadows-mn0000496405/biography> (zadnje posjećeno 13. lipnja 2016.)
- Efendić, Nadir. 2005. „Barikada - World Of Music - Vremeplov - Nadirov spomenar. Karlo Metikoš. Biografija (1940. - 1991.)“ *Barikada*. http://old.barikada.com/vremeplov/kao_nekad_u_8/2005-05-02_metikos_karlo_biografija.php (zadnje posjećeno 8. rujna 2016.)
- Rosenberg, Jennifer. 2016. „The Woodstock Festival of 1969“. *About Education*. <http://history1900s.about.com/od/1960s/p/woodstock.htm> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)
- Schossberger, Miroslav. „Matt Collins“. *A Rockabilly Hall of Fame Presentation*. <http://www.rockabillyhall.com/MattCollins1.html> (zadnje posjećeno 15. lipnja 2016.)

„The Beatles“. *Rolling Stone*. <http://www.rollingstone.com/music/artists/the-beatles/biography> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)

„The Rolling Stones“. *Rolling Stone*. <http://www.rollingstone.com/music/artists/the-rolling-stones/biography> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)

Tučkar, Zoran. 2016. „Kronologija razvoja autorske muzike u Jugoslaviji“. *Muzika.hr*. <http://www.muzika.hr/clanak/56667/komentari/kronologija-razvoja-autorske-muzike-u-jugoslaviji.aspx> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)

Vuković, Katarina. 2013. „Istorija rokenrola: Vreme kada su na rokere gledali kao na četnike“. *Telegraf.rs*. <http://www.telegraf.rs/vesti/502706-istorija-rokenrola-vreme-kada-su-na-rokere-gledali-kao-na-cetnike-foto> (zadnje posjećeno 13. rujna 2016.)

White, Dave. 2016. „Anti-war protest songs of the '60s and '70s. Popular songs about an unpopular war“. *About Entertainment*. <http://classicrock.about.com/od/toppicklists/tp/Anti-War-Protest-Songs-Of-The-60s-And-70s.htm> (zadnje posjećeno 13. rujna 2016.)

Wild, David. „A West Coast Story, Continued...“ *The Beach Boys*. <https://www.thebeachboys.com/content/about> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)

Williams, Raymond. 1974. „On High and Popular Culture“. *New Republic*. <https://newrepublic.com/article/79269/high-and-popular-culture> (zadnje posjećeno 9. rujna 2016.)

6. Dokumentarni filmovi:

Vrdoljak, Andrija. 2015. *Naši dani – priče o hrvatskom rocku* (epizoda 1 i 2), dokumentarni serijal. Hrvatska radiotelevizija i Institut hrvatske glazbe.